

УДК 338.1

І.Б. Федішин, канд. економ. наук

Тернопільський національний технічний університет ім. І.Пулюя, України

ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЗАСІБ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В УМОВАХ ВОЛАТИЛЬНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

I.B. Fedyshyn, Ph.D.

VENTURE CAPITAL AS A MEAN OF INNOVATION FINANCING IN CONDITIONS OF INVESTMENT CLIMATE VOLATILITY IN UKRAINE

Історія венчурного інвестування свідчить, що воно зазнало перетворень із новаційного засобу фінансування малого та середнього бізнесу до того теперішнього рівня, коли розглядається як ключовий момент економічного розвитку. Розвиток сфери венчурного фінансування в різних країнах приймає різні форми і масштаби, має свої характерні особливості та напрямки розвитку. В Україні на дану сферу інвестиційної діяльності значний вплив має цілий ряд історичних, політичних та економічних моментів.

В Україні сфера венчурного фінансування є молодою – історію створення перших дієвих венчурних фондів можна віднести до 1992–2001 рр. коли було створено 7 венчурних фондів за рахунок іноземних інвестицій. Законодавчу базу функціонування венчурного капіталу було закладено у 2001 р із прийняттям Закону "Про інститути спільного інвестування" (далі ІСІ) згідно якого недиверсифікований ІСІ закритого типу, який здійснює виключно приватне (закрите) розміщення цінних паперів ІСІ серед юридичних осіб та фізичних осіб, є венчурним фондом (стаття 4 даного закону). Основною його характеристикою є створення венчурних фондів резидентами України. За період до 2004 р. сукупні інвестиції цих фондів склали більше 127,5 млн.дол.США в більш ніж 106 підприємств. За даними Української асоціації інвестиційного бізнесу за 11 місяців 2013 р. кількість венчурних ІСІ (пайових і корпоративних) збільшилося до 1083. Обсяг активів венчурних фондів за той же період виріс до 173,2 млрд. грн. За останні шість років обсяг їх активів збільшився в 4,8 рази, а кількість - в 2,4 рази. [1] Однак, результати нашого дослідження свідчать про те, що в Україні діяльності та інвестиційній направленості венчурних фондів притаманна певна специфіка.

Венчурний капітал за кордоном розглядається як унікальна форма капіталу із специфічним наголосом застосування для високотехнологічного економічного розвитку, це інвестиції в інновації. В Україні ж найпривабливішими сферами венчурного інвестування є будівництво, переробка сільгосппродукції, харчова промисловість, роздрібна торгівля. Венчурні фонди в Україні використовуються для оптимізації управління активами фінансово-промислових холдингів та зниження податкового навантаження, тоді як венчурне інвестування у світі залишається одним із найважливіших джерел капіталу для компаній, швидкий ріст та розвиток яких постійно потребує додаткових зовнішніх інвестицій (як правило, це підприємства малого та середнього бізнесу) [2]. Однак не можна засуджувати таку стратегію вітчизняних венчурних фондів, оскільки ряд причин ускладнюють вливання ризикових інвестицій у інноваційну індустрію економіки держави, а саме:

- волатильність макроекономічних процесів в Україні (падіння ВВП, інфляція, зростання зовнішньоекономічного боргу), загальна нестабільність соціально-політичної ситуації, що призводить до кризових явищ у інноваційній сфері змушують більшість фахівців венчурного інвестування не ризикувати і не вкладати венчурний капітал у довгострокові інноваційні проекти (понад 5 років), і вкладати в українські підприємства лише на 2-3 роки;

- модель венчурного інвестування (згідно Закону України "Про інститути спільного інвестування" з поправками та доповненнями), беручи до уваги звільнення від податку на прибуток та ПДВ інститутів спільного інвестування до моменту завершення своєї роботи та виплати дивідендів, загалом неефективна для фінансування інноваційної діяльності малого та середнього бізнесу;

- відсутність ефективно діючої регіональної інноваційної системи призводить до порушення формування міжфірмових мереж та обміну й отримання інформації, що провокує слабке залучення і поглинання інвестицій через нерозуміння вітчизняними підприємцями механізму венчурного інвестування, побоюванням втратити контроль за справою, допустивши до управління своїм бізнесом стороннього співвласника;

Варто відзначити, що венчурний капітал не є базовим чи достатнім для стимулювання високотехнологічного розвитку. Скоріше навпаки, можна стверджувати, що розвинута прогресивна інноваційна інфраструктура притягує венчурний капітал. Фактично доказом цього є постійний стабільний потік венчурних коштів у розвинуту сітку підприємств інноваційного спрямування - Силіконову долину (США).

Ми вважаємо, що три контрольні механізми ефективні для фінансування венчурного капіталу: використання трансформаційних засобів гарантії; синдикація інвестицій; поетапне вливання капіталу.

Політичні ініціативи щодо стимулювання венчурного інвестування в інновації повинні включати розвиток структури та принципів інноваційної діяльності згідно закону "попиту/пропозиції". На сьогоднішній день швидкого розвитку набуває сфера ІТ-технологій, тому важливо спрямовувати венчурні інвестиції саме в стартапи саме цієї ніші, оскільки інвестиції в реальний сектор економіки в умовах нестабільної економічної та політичної ситуації, кризи є вкрай ризиковими.

Нестабільне економічне і політичне середовище України вимагає різних підходів до управління виробничими та інноваційними процесами. Міжнародні інвестори та регіональні підприємства малого та середнього бізнесу очікують стабільності економіки та політики, можливості розвитку та безперешкодної діяльності. Ця політика повинна полягати у розробці заходів стимулювання прогресивних структурних змін на базі розповсюдження виробництв технологічного укладу, а також випереджувального освоєння базових інновацій наступного технологічного укладу.

Венчурне фінансування може бути гнучким та ефективним механізмом, що пропонує багато можливостей для активізації інноваційної діяльності у складному середовищі.

Література

1. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/news/mass_media/192581.html

2. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://blogs.korrespondent.net/blog/2380/3248412-venchurni-innovatsiini-fondy-v-ukraini-mif-chy-realist>

3. Бузаджи І. О. Венчурний капітал в Україні як джерело фінансування інвестиційних проєктів [Електронний ресурс] / І. О. Бузаджи // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2011. – № 9. – Режим доступу : www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1 &iid=697

4. Вербицька Ю. М. Інвестиційно-інноваційна діяльність як чинник соціально-економічного розвитку регіону / Ю. М. Вербицька // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №8. – С. 151–156